LASĪT PRIEKS!

ILMAR TOMUSK

DIGIPÖÖRANE KOOL

ILMARS TOMUŠKS

DATORDULLĀ SKOLA

No igauņu valodas tulkojusi
Daila Ozola

ZVAIGZNE ABC

821.511.113-93
To 350

Ilmar Tomusk
DIGIPÖÖRANE KOOL

© Ilmar Tomusk
© Tammerraamat, 2017
Illustrations by Hillar Mets

Grāmata tulkota un izdota ar Igaunijas Kultūrkapitāla fonda programmas *Traducta* atbalstu.

EESTI KULTUURKAPITAL

Tulkotāja izsaka pateicību Margusam Konnulam, Druvim Ritumam Zvejniekam un Lainei Zvejniecei par sadarbību un ieteikumiem tulkojuma tapšanā.

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Tulkojums latviešu valodā, Daila Ozola, 2021
© Literārā apdare, izdevums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2021, 2025
ISBN 978-9934-33-170-1
ISSN 1407-3730

Trakais skrējiens

Pavasarī bija skaidri manāms, ka skolā briest pārmaiņas. Maija pēdējās dienās, kad bērni tuvā vasaras brīvlaika dēļ bija satraukti kā teļi pirms laišanas ganībās, bet skolotāji garā un grūtā mācību gada beigās pelēkām, nogurušām sejām izskatījās kā šosejas malā nīkuļojoši mežrozīšu krūmi, direktors Marguss Mednis, sparīgi vēcinoties ar rokām, traucās pa garajiem skolas gaiteņiem un nemitīgi kaut ko skaidroja.

Lai gan direktoram Mednim kā izbijušam sportistam arī maratons nesagādātu nekādas grūtības, par laimi, tādas distances darbā nebija jāveic. Tomēr agrākie skriešanas treniņi lieti noderēja – kāpjot no pirmā stāva uz otro un tad uz trešo, viņš pat neaizelsās.

Ja skolas vadītājs būtu joņojis viens pats, tas izskatītos diezgan dīvaini. Taču viņš nebija viens – kā uzticīgs šunelis blakus tipināja angļu valodas skolotāja Rēlika Kalniņa.

Direktors bija apmēram četrdesmit piecus gadus vecs, slaids un sportisks, savukārt skolotāja – pilnīgs viņa pretstats. Rēlikai bija divdesmit pieci gadi, un pat

ar augstajiem papēžiem viņas garums nepārsniedza metru piecdesmit. Viņas apaļīgais augums atgādināja milzu olu, kurai uzvilkts tumšzils klasiska griezuma kostīms un uzliktas brilles zeltītā ietvarā.

– Parasti futbolisti bizo pakaļ bumbai, – redzot savādo pāri, jokoja meiteņu sporta skolotāja Annele, – bet tagad izskatās, ka bumba dzenas pakaļ futbolistam.

Arī citi kolēģi klusām spurdza, jo skats tiešām bija komisks.

Taču Rēlika Kalniņa direktoram nesekoja joka pēc, viņai bija uzdots svarīgs uzdevums. Visu, ko priekšnieks sacīja, viņa uzreiz pārtulkoja angļu valodā.

Pēc augstskolas beigšanas Rēlika jau trīs gadus strādāja skolā, un nu viņai šķita, ka angļu valoda sāk padoties. Patiesībā viņai bija krievu valodas skolotājas izglītība, bet, tā kā direktors nebija varējis atrast īstu angļu valodas skolotāju, viņš piedāvāja Rēlikai iemācīties angļu valodu, lai tad to pasniegtu bērniem.

– Svešvaloda paliek svešvaloda, – paziņoja Mednis, – jūs esat jauna, gan apgūsiet.

Rēlika ar prieku piekrita un sāka cītīgi mācīties, jo pasniegt angļu valodu viņai šķita daudz cienījamāk nekā krievu valodu. Viņa jau bija sasniegusi tādu līmeni, ka varēja jaunajā svešvalodā diezgan brīvi sarunāties, un bērni, kurus viņa mācīja, gandrīz nemaz neatpalika no “īstās” angļu valodas skolotājas audzēkņiem.

Protams, visus angļu vārdus Rēlika no galvas nezināja, bet kurš tad zina? Patiesību sakot, viņa tos bija apguvusi ne mazums, tikai īstajā brīdī nespēja atcerēties. Tad skolotāja ņēma palīgā vārdnīcu un tika galā veiksmīgi. Ja nu vārdnīcas nebija pa rokai, kā pašlaik, viņa centās nezināmos vārdus paskaidrot ar citiem.

Ja Rēlikai aizmirsās, kā angliski pateikt "skurstenis", viņa vienā mierā stāstīja, ka tā ir lieta, kura atrodas uz jumta un pa kuru kūp dūmi. Vienlaikus viņa ar rokām rādīja, kā dūmi no skursteņa lēnām ceļas debesīs. Kad skolotāja nevarēja atcerēties vārdu "vads", viņa paskaidroja, ka tas ir tievs un garš priekšmets, pa kuru plūst elektrība. Pēc Rēlikas roku kustībām ikviens varēja noprast, ka elektrība pa vadiem plūst daudz ātrāk nekā dūmi no skursteņa.

Reiz Rēlika centās skolas viesiem pastāstīt par kādu drosmīgu vāveri, kas katru rudeni meklē pārtiku pie ēdnīcas loga. Bet, tā kā vārds "vāvere" angļu valodā ir ļoti sarežģīts – *squirrel* –, viņa to neparko nevarēja atcerēties. Par laimi, viņa atminējās, ka Igaunijas Reformu partiju dēvē arī par vāveres partiju. Viņa paklabināja zobus tā, kā vāvere grauž riekstus, un pavēstīja ārzemniekiem, ka pie ēdnīcas loga nāk dzīvnieks, kas līdzīgs premjerministram Tāvi Reivasam. Viesi aizrautīgi māja ar galvu.

Ārzemnieki parasti Rēlikas teikto saprata. Bet, kad nesaprata, piemēram, ja runa bija par kāda sarežģīta mehānisma, auga vai dzīvnieka vārda tulkošanu,

skolotāja ņēma palīgā rokas, kājas, dažādas sejas izteiksmes un pat skaņas, līdz viss bija skaidrs.

Tā viņi pašlaik traucās pa garajiem gaiteņiem – direktors kaut ko skaidroja igauņu valodā, bet skolotāja viņa stāstīto pārtulkoja angliski.

Ja viņi pa skolu būtu joņojuši un dažādās valodās sarunājušies vieni paši, ikviens padomātu, ka

nekavējoties jāizsauc ārsts, kas abiem iešļircinātu nomierinošas zāles, jo veseli un normāli ļaudis tā nerīkojas.

Taču Marguss Mednis un Rēlika Kalniņa nebija vieni – viņiem pa pēdām sekoja pusducis dārgos uzvalkos tērpušos ārzemnieku. Divi no tiem bija gari un gaišmataini, pārējie – īsāki un ar tumšiem matiem. Izskatījās, ka tumšmatainie vīriņi ir ievērojami svarīgāki par citiem. Piedevām viņiem bija šauras acis, un tas nozīmēja, ka viņi ir ķīnieši, japāņi, korejieši vai kaut kas tamlīdzīgs.

Digitālā akmens laikmeta beigas

– Te atrodas mūsu lieliskā datorklase, – direktors paziņoja un atvēra pēdējās durvis otrā stāva gaitenī.

Skolotāja Rēlika ārzemniekiem angliski pateica, ka tā ir liela telpa, kurā strādā datori. Viesi sagāja klasē un izbrīnīti lūkojās uz zemē stāvošajām kastēm.

Aparāti, kurus direktors dēvēja par datoriem, izskatījās pēc prāviem, pelēkiem metāla apavu skapjiem. Tie bija novietoti uz grīdas tāpēc, ka uz galda tādiem klunčiem nepietiktu vietas. Lielāko daļu galda aizņēma monitors, kas bija tik milzīgs kā veco laiku televizors.

Datorklasē bija karsti un kodīgais gaiss putekļiem pilns, elpojot no tā kņudēja deguns.

It kā būtu iepriekš sarunājuši, viesi cits pēc cita tvēra ar roku kabatā, izvilka sniegbaltu mutautiņu un cītīgi šņauca degunu. Vecākais tumšmatis pat nošķaudījās. Turklāt viņa acis apsārta un spīdēja no asarām. Pēc brīža ciemiņš sāka savādi žagoties.

Paķēris no iekškabatas mazu pudelīti, viņš kaut ko iesmidzināja mutē. Tikai tad viņš atkal varēja kārtīgi paelpot.

Atguvies vecākais ārzemnieks apstaigāja klasi, lai paklausītos datoru izdvestajās skaņās. Visi aparāti klusi dūca kā elektromotora velosipēdi, kuriem starp spieķiem iebāzta metāla plāksnīte. Taču viens no tiem rūca un pļerkstēja kā veclaicīgs traktors, kuru mehāniķis aizmirsis ieeļļot. Šķaudītājs apstājās pie visskaļākā datora, un viņa acis iemirdzējās kā zilās *LED* lampas, kas to izgudrotājiem atnesa Nobela prēmiju. Izskatījās, ka ārzemnieks atradis apslēpto mantu, ko visu mūžu meklējis.

Garš, gaišmatains viesis ar viņu pārmija dažus teikumus un saprotoši pamāja ar galvu. Pēc tam abi piegāja pie direktora. Pirmais ierunājās vecākais, viņš angļu vārdus ar japāņu akcentu izšāva līdzīgi senlaicīgai mašīnpistolei. Marguss Mednis neizpratnē lūkojās uz Rēliku.

– Cienījamo direktor, pateicamies jums par lielisko skolu, – viņa tulkoja. – Tā neapšaubāmi ir viena no labākajām, kurā esam ciemojušies.

Mednis pamāja un, izmantodams visu savu angļu valodas vārdu krājumu, smaidīdams atbildēja:

– *Yes*, *thank you!*

Rēlika turpināja tulkot:

– Mums ir piedāvājums. Ja jūsu lieliskā skola vecos datorus un monitorus uzdāvinās Japānai, Osakas Datortehnikas muzejam, pretī pilnīgi par brīvu

saņemsiet mūsdienīgu digitālās skolas aprīkojumu: piecpadsmit modernus datorus, piecpadsmit interaktīvās tāfeles, trīsdesmit labas kvalitātes vebkameras un piecpadsmit multimediju projektorus. Darījumā ietilpst arī tehnikas uzstādīšana, par to jums pastāstīs mūsu sadarbības partneris van der Lāra kungs no Nīderlandes.

Direktors uzmanīgi klausījās nesaprotamajā valodā un māja ar galvu.

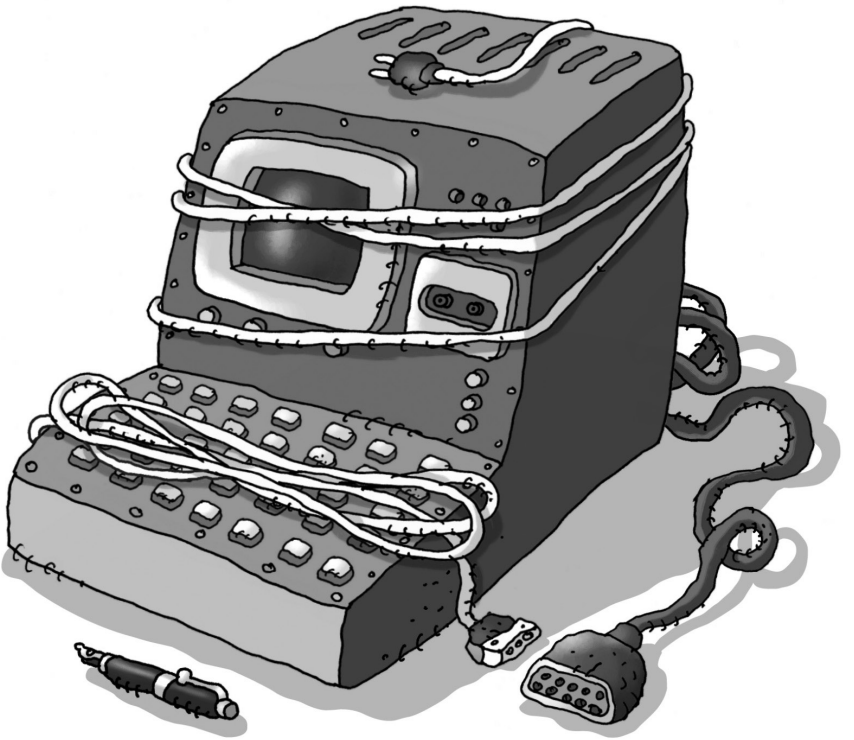

Sarunu turpināja garais, gaišmatainais ārzemnieks, domājams, pirmā runātāja palīgs.

– Visas klases tiks saistītas vienotā datortīklā, tam pieslēgsim bezvadu internetu, ko zināšanu apguvei varēs izmantot tie bērni, kuriem ir dators. No katras klases ar datora un vebkameras palīdzību varēs sazināties ar citām klasēm. Skolas digitālais vadības centrs atradīsies direktora kabinetā. Tādējādi stundu laikā būs iespējams uzturēt sakarus gan ar visām klasēm kopā, gan ar katru atsevišķi un redzēt, kas tajās notiek.

– Vai es saprotu pareizi, ka, neizejot no sava kabineta, es varēšu parādīties jebkuras klases priekšā? – jautāja direktors. – Es domāju, uz ekrāna, virtuāli, nevis pa īstam.

– Tieši tā, – ciemiņš apstiprināja, – virtuāli. Lai sazinātos ar bērniem vai skolotājiem, jums pat nebūs jāpieceļas no krēsla. Sēžot savā kabinetā, jūs varēsiet sarunāties ar pedagogiem, kas starpbrīdī uzkavējas skolotāju istabā, vai novadīt stundu visās klasēs reizē. Jūs varēsiet pārbaudīt, kā skolotāji sagatavojuši mācību vielu un kā bērni tai seko līdzi. Tas viss būs viena datorpeles klikšķa attālumā no jums.

– Lieliski! – nopriecājās direktors.

Atvadoties ciemiņi pēc kārtas paspieda skolas vadītāja roku, japāņi piedevām viegli paklanījās, it kā viņš būtu kāds seno laiku karalis. Direktors bija aizkustināts, viņš jutās tikpat svarīgs kā jūrasbraucējs

Kristofors Kolumbs, kuram līdz Amerikas atklāšanai atlikušas mazāk nekā piecpadsmit minūtes.

– Vai jūs saprotat, kas te tikko notika? – Marguss Mednis jautāja skolotājai Rēlikai, kad ārzemnieki bija aizgājuši.

– Mums paveicās. Mēs tiksim vaļā no vecajām datorgrabažām, un pašiem pat nebūs jāmaksā par metāllūžņu aizvešanu uz izgāztuvi.

– Protams, – piekrita direktors. – Bet pats svarīgākais ir tas, ka, sākot no rudens, mūsu skola izvirzīsies digitālās izglītības vadībā, un tikai tāpēc, ka mūsu datorklasē ir visvecākie datori visā valstī. Tie ir tik veci un reti sastopami, ka nekur citur tādus nevar atrast. Pateicoties tam, pie mums notiks nepieredzēts digitālais pagrieziens.

Direktors apklusa, brīdi padomāja un izlaboja sevi: – Nē, ne pagrieziens, tas nav īstais vārds. Tā būs riktīga digitālā revolūcija. Akmens laikmets mūsu skolā ir beidzies. Mēs vairs neizmantosim mācību grāmatas, mēs vairs neizmantosim pierakstu klades, par darba burtnīcām nemaz nerunājot. Mūsu audzēkņi mācīsies, izmantojot tikai modernās tehnoloģijas. Varbūt reiz pienāks tā laimīgā diena, kad mums nevajadzēs arī skolotājus, jo viņu darbu padarīs datori un internets.

Rēlika pārsteigta palūkojās uz sarunbiedru.

– Jūs domājat, ka dators spēj aizstāt skolotāju? – viņa jautāja.